

UGDYMAS KARJERAI: PER SAVĘS PAŽINIMĄ Į SĖKMINGĄ ATEITĮ

Judita Stankutė

MMC "Scientia Educologica, Lietuva

Apie išskirtinę Plungės rajono Alsėdžių gimnaziją rašėme 2011 metais 3 numeryje. Kalbėjomės su jos direktoriumi Leonu Mockūnu, o šiandien kalbiname šios mokyklos neformaliojo švietimo organizatorę, karjeros koordinatorę Daivą Gramalienę.

Daiva Gramalienė neabejotinai yra puiki ir iniciatyvi specialistė. Studijavo Klaipėdos (kultūros vadyba) ir Šiaulių (edukologija) universitetuose. Daugiau nei 26 metus dirbo Plungės kultūros centre. Šiuo metu dirba Plungės rajono Alsėdžių gimnazijoje. Pareigos atsakingos ir gana sudėtingos – neformaliojo švietimo organizatorė ir karjeros koordinatorė. Mokykloje veikia Karjeros centras. Alsėdžių gimnazija, kaip ir kitos šalies mokyklos, dalyvauja Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro projekte „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“ (I etapas).

Nuo 2012 metų Lietuvoje vykdomas Lietuvos neformaliojo švietimo centro projektas „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“(I etapas)“ Nr.VP1-2.3-ŠMM-01-V-01-002. Jūs esate šio projekto vykdytoja. Papasakokite apie šį projektą plačiau.

Šio projekto veikla siekiama sukurti ir išplėtoti nuoseklią, vientisą, darnią karjeros paslaugų (profesinio orientavimo) sistemą bendrajame ugdyme ir profesiniame mokyme.

Ugdymas karjerai – ne vienkartinis, bet nuolatinis procesas, integruotas į visą mokyklos bendruomenės veiklą. Veiksmų plano sudarymas ir suderinimas tarp atskirų veikėjų – mokyklos administracijos, mokytojų, klasės vadovų, kitų specialistų.

Projekto pirmas etapas tęsėsi nepilnus du metus. Labai keistai suplanuota jo pabaiga:

2014 metų gegužės 3 dieną projekte dirbantys karjeros koordinatoriai, pasibaigus darbo sutarčiai, buvo atleisti. Tuo tarpu, abiturientai dar nebuvo pradėję laikyti brandos egzaminų. Norint sėkmingai užbaigti pradėtus darbus, karjeros koordinatoriams teko savanoriauti, kol pasibaigė stojamieji į aukštąsias mokyklas. Tai buvo tarsi garbės reikalas, pabaigti pradėtus darbus.

Prasidėjus projektui viena iš pagrindinių veiklos sričių buvo išsiaiškinti abiturientų poreikius, sužinoti, kas jiems svarbiausia, kaip mokiniai ir jų tėvai patys supranta ugdymo karjerai reikšmę ir naudą. Atlikus tyrimus paaiškėjo, kad mokinių poreikiai labai panašūs. Juos žinodami galime sudaryti mokyklos ugdymo karjerai planą.

Šį projektą vykdėte dvejose mokyklose. Kokie skirtumai ar ypatumai pasireiškė tarp šių mokyklų?

Pabandysiu apžvelgti šio projekto vykdymą dvejose – kaimo ir miesto gimnazijose, t. y., Alsėdžių gimnazijoje ir Telšių Vincento Borisevičiaus gimnazijoje.

Šio projekto pagrindinė idėja – ugdymo karjerai paslaugų vykdymo sistema. Jos tikslas – ugdyti mokinių kompetencijas, kurios leistų sėkmingai (vertinant iš asmeninės ir visuomenės perspektyvos) plėtoti savo karjerą, padėti mokiniams spręsti konkrečius karjeros plėtojimo klausimus, problemas, teikiant karjeros konsultavimo ir karjeros informavimo paslaugas.

Abi mokyklos, kurių projektinės veiklos patirtį noriu paanalizuoti, yra išskirtinės. Kalbėsime apie vienintelę regione Plungės rajono Alsėdžių gimnaziją, kuri vykdo gynybinį – pilietinį ugdymą ir Telšių Vincento Borisevičiaus gimnaziją, kuri priklauso šalies katalikiškų mokyklų asociacijai.

Apie tai, ką reiškia žodis karjera, dažnas turi savo nuomonę. Atlikus pirmąjį tyrimą ir apklausus 150 mokinių, sužinojau, kad didžiausias procentas (66%) mokinių karjeros sampratą laiko darbą, o mažiausias procentas karjeros sampratą sieja su sveikata.

Rūpėjo išsiaiškinti su kokiomis problemomis mokiniai susiduria planuodami savo ateitį. Tik šiek tiek daugiau nei 13 procentų apklaustųjų mano, kad rimtų sunkumų neturi, o kitiems sunku išsirinkti geriausią profesiją, sunku planuoti savo ateitį, nežino, kur save realizuoti, pakankamai didelis procentas mokinių nurodė, kad nesutampa jų ir tėvų požiūris į būsimą karjerą.

Tai vis klausimai iš teorinės srities. Ar praktinės užduotys buvo pateikiamos?

Žinoma. Atlikus tyrimą, paaiškėjo, kad net 84.4 proc. mokinių pageidauja save išbandyti praktinėje veikloje. Tam abejose mokyklose projekto metu buvo skirtas labai didelis dėmesys. Mokiniai turėjo galimybę išbandyti save radijo vedėjo, žurnalisto, fotografo veikloje. Alsėdžiuose kiekvieną pavasarį vyksta renginiai, skirti Kariuomenės ir visuomenės bei partizanų pagerbimo dienai paminėti. Šių renginių metu didelis dėmesys skiriamas karinių specialybių išbandymui, mokiniai susipažįsta kokių profesijų atstovai dirba karšto apsaugos sistemoje. Šie renginiai vyksta lauke, todėl visada pristatoma karinė technika, ginklai, KTU sukurti robotai, VGTU moko daryti „termo“ nuotraukas, Aukštoji jūreivystės mokykla moko, kaip tinkamai užmesti „mėtlynį“, bei kitos užduotys, skirtos savęs išbandymui ir profesijos supratimui.

V. Borisevičiaus gimnazijoje vyko atskiros dienos skirtos, kokia veikla gali pasitarnauti krikščioniškų vertybių populiarinimui. Vyko susitikimai su dienraščio „Bernardinai.lt“, „Marijos radijo“, VDU teologijos fakulteto, LCC universiteto atstovais. Po tokių susitikimų ir praktinių užduočių atlikimo mokiniai pageidauja savanoriauti, taip dar labiau pažįstant save ir supančią socialinę aplinką. Šioms veikloms labai daug pasitarnavo Alsėdžių gimnazijos vykdytas mokslo populiarinimo projektas „Mokausi, kad sužinočiau“. Mokiniai universitetuose ir mokykloje vykdė chemijos, fizikos, vandens užterštumo, oro taršos tyrimus – taip suprasdami, kokių žinių reikia, kokios darbo sąlygos, kokie būtini asmeniniai gebėjimai ir savybės. Šio projekto metu apie mokslininko kasdienybę, studijas ir karjerą užsienyje susitikimuose alsėdiškiams ir telšiškiams pasakojo Oslo universiteto mokslinė bendradarbė, biochemijos mokslų daktarė Raimonda Vyburienė. Sulaukę tokio svečio inicijavome renginius Plungės Senamiesčio vidurinėje ir Kretingos Jurgio Pabrėžos gimnazijoje.

Kas labiausiai patiko mokiniams? Kokį projektą galėtumėte išskirti?

Iš visų vykdytų veiklų, kaip labiausiai pasiteisinusią savęs išbandymo praktinėje veikloje, norėčiau išskirti Klaipėdos aukštosios Jūreivystės mokyklos rengiamą profesinio informavimo konkursą „Jūrų keliais – 2014“. Šiame konkurse taip pat dalyvavo abi mokyklos. Konkursas – tai pati geriausia proga pristatyti, ką iš tikro veikia jūrininkai. Norint tinkamai pasiruošti konkursui teko išsamiai susipažinti ir su gaisrininkų darbu, labai pravertė geografijos pamokos, orientavimosi būreliai, plaukimo treniruotės. Telšių Vincento Borisevičiaus gimnazijos komanda tapo šio konkurso nugalėtoja. Jų laukė įspūdinga kelionė keltu į Švediją, kur tris dienas dirbo ir stebėjo, ką veikia kelto darbuotojų komanda, koks yra pareigų pasiskirstymas ir pan. Tokie konkursai yra labai gera ne tik profesijos, bet, pirmiausia, savęs pažinimo mokykla.

Alsėdžių gimnazijoje su 9–12 klasių mokiniais vykdėme atvirukų gamybą. Buvo sudarytos trys darbo grupės – gamintojų, analitikų ir platintojų. Mokiniai patys kūrė žemaitiškas atvirutes, siuntė maketus į spaustuvę, derėjosi dėl spausdinimo kainų, analitikų grupė skaičiavo, kokie kiekiai gamybos atsipirktų, koks galimas pelnas, platintojai – užsiėmė atvirukų platinimu. Iš gauto pelno, paskutinio skambučio dieną, veiklose dalyvavę dvyliktokai pasodino mokyklos kieme obelaites, kad ir jos duotų derlių, kaip jų moksleiviški „versliuko“ vaisiai davė pelną. Iš šių veiklų labiausiai įstrigo vienos mergaitės pasakyti žodžiai, ji vis galvojo, kad labai greitai randa kontaktą su žmonėmis, todėl norėjo dirbti platintojų grupėje, bet išvykus vienai dienai platinti atvirukus į Klaipėdą, grįžtant jos nuomonė kardinaliai pasikeitė – „geriau nevalgysiu būsiu, bet tokio darbo nedirbsiu“. Tai išgirdus man gerokai palengvėjo, supratau, kad nors vienu galvojančiu tik apie vadybos studijas bus mažiau...

Labai pasiteisinusia ugdymo karjerai priemone galėčiau laikyti renginį V. Borisevičiaus gimnazijoje „Pamokos kitaip“. Vieną dieną į gimnaziją sukviečiami verslo, politikos, universitetų, kolegijų, darbdavių atstovai. Jie veda pamokas gimnazistams. Ne tik pristatydami save, bet ir savo buvusias studijų programas, kaip jos keičia žmones, kokią duoda naudą. Seimo narys, fizikas Jurgis Razma, kuris pamokas vedė, kaip politikas, o po pamokų pristatė ne politiką, o fiziko pomėgį – lazerių šou. Taip pat mokytojavo ir „Vičiūnų“ įmonių grupės personalo vadovė V. Jonušienė, dėstytojai iš VGTU, KTU, LCC,

KU, Žemaitijos, Šiaurės Lietuvos kolegijų. Ko trūksta studijų programoms su mokiniais ir svečiais po tokių pamokų diskutuoja verslininkai, rajono savivaldybės darbuotojai, mokyklos pedagogų bendruomenė. Labai pasiteisina kelių dienų išvykos į kitas mokyklas. Alsėdžių vidurinė mokykla pasirašiusi profesinio bendradarbiavimo sutartį su VŠĮ „Telšių profesinio rengimo centru“ kartą per metus po savaitę keičiasi mokiniais. Alsėdiškiai išvykę į Varnius mokosi automobilių transporto mechanikos subtilybių, o varniškiai Alsėdžiuose – karinio pasirėngimo pradmenų. Iš šių išvykų mokiniai grįžta labai patenkinti, įgiję patirties, norintys tęsti pradėtas veiklas.

Vykdydami šį projektą Jūs uždavinėjote klausimus ir vedėte mokinius šiuo keliu. Ar mokiniai, tiek daug susipažinę su karjeros galimybėmis, pateikė Jums savo pageidavimus, pasiūlymus?

Vienas iš pagrindinių mokinių pageidavimų buvo konsultacijos su karjeros specialistais. Kintančiame globaliame pasaulyje atsiranda vis daugiau naujų ir įvairių galimybių. Apie jas ne visada žino tėvai ir dalykų mokytojai, todėl labai svarbu, kad mokiniui į pagalbą galėtų ateiti specialistai. Jeigu pirmuosiuose susitikimuose mokiniai labai nedrąsiai pasakoja apie savo įsivaizdavimus, nenoriai atskleidžia karjeros planus, tai eigoje jie jau nebijo drąsiai galvoti ir pristatyti savo minčių ir idėjų. Pralkalbinti juos labai padeda W. Disnejaus metodas, apibrėžiantis Svajotojo, Realisto ir Kritiko pozicijas.

Prie mėgstamų veiklų galima išskirti ekskursijas į įstaigas ir organizacijas. Savo veikloje visada ieškojau tokių įmonių vadovų, kurie ne tik priimtų mokinius, bet ir parengtų jiems kokios nors veiklos išbandymui. Taip susipažinome su kalvystės, bitininkystės, žvakių liejimo amatais, įspūdį paliko „Vičiūnų“ grupės cechų lankymas. Šioje veikloje apčiuopiama ir didelė motyvacijos mokytis nauda. Pavaikščioję po atskirus padalinius mokiniai gali įvertinti, kokius darbus dirba nekvalifikuoti darbininkai ir kokių pageidaujama specialistų. Tokie veiklai labai palanku rengti užsiėmimus su 10 klasės mokiniais. Dažnai tai, ką jie pabando, nulemia jų tolesnių mokomųjų dalykų pasirinkimus. Dažnai diskutuojama, kad dešimtokams labai sunku apsispręsti kokius dalykus jie turėtų rinktis 11–12 klasėje. Į tyrimo metu pateiktą klausimą „Ar žinai, kokie dalykai bus reikalingi tavo ateities studijoms“ 62 procentai atsakė teigiamai, net 33 abejojantys, o 5 proc. visai nežino.

Ugdymas karjerai integruojamas ir į kitus mokomuosius dalykus. Vykdytas integruotas lietuvių kalbos, informacinių technologijų ir profesinio informavimo renginys „Interviu ir profesija“, kurio tikslas – taikant interviu rengimo modelį, pristatyti interviu su pasirinktu žmogumi, profesijos savitumą. Tokių renginių rezultatai taip pat duoda didelės naudos – žinios apie profesiją, viešo kalbėjimo, bendravimo patirtis.

Dirbdama pasibaigusiam projektui supratau, kad norint jog mokiniai išminktų priimti sprendimus savarankiškai, reikia stengtis jiems ne duoti atsakymus, o išmokyti juos pačius pasakyti ko jie nori, palikti laiko apmąstymams, neskubėti ir neskubinti nei mokinių, nei jų tėvų.

Ko palinkėtumėte mūsų žurnalo skaitytojams?

Labai džiaugiuosi, kad nuo 2014 metų rudens prasidėjo antrasis šio projekto etapas, kuris skirtas profesiniam veiklinimui. Iš naujo buvo vykdoma atranka profesinio veiklinimo organizatorių pareigoms. Džiugu, kad pavyko praeiti atranką ir iki projekto pabaigos – 2015 m. balandžio mėnesio rūpintis Plungės rajono 5 mokyklų mokiniais, vykdant jiems profesinį veiklinimą.

Šiame etape daugiausia dėmesio teikiama susipažinimui su realiomis darbo vietomis, sudaromos sutartys su įstaigomis, įmonėmis, organizacijomis. Parengta ir nuolat atnaujinama duomenų bazė. Mokiniai gali dalyvauti pažintiniuose, patyriminiuose ir intensyvaus veiklinimo vizituose.

Todėl ir žurnalo skaitytojams norėčiau palinkėti tik vieno – noro padėti ir suprasti jaunas žmones. Nebijoti jų įsileisti į įmones, leisti jiems stebėti jus visą darbo dieną. Šiandien tiek daug pasiūlos, tad pasirinkti jaunam žmogui savo kelią tikrai nėra lengva.

Ir dar, jeigu žurnalo skaitytojai galėtų daryti įtaką, kad kiekvienoje mokykloje atsirastų karjeros kordinatoriaus pareigybė, – jaunimui problemų dėl savęs pažinimo ir karjeros galimybių tikrai sumažėtų.

Kalbėjosi Judita Stankutė

CAREER EDUCATION: THROUGH SELF-COGNITION INTO A SUCCESSFUL FUTURE

Career education - not a one-off, but a continuous process, integrated into the whole school community. In this interview, there is a discussion about the promotion of career opportunities in Alsėdžiai high school (gymnasium). Gymnasium has a career center. Various career education program is successfully implemented in this center. Career coordinator Daiva Gramalienė works not only with the gymnasium students, but also their parents, teachers, and other career professionals. In the process of career education different forms and techniques are applied.

Key words: career education, career center, rural gymnasium.